

István Gaál, un artista poliedrico

Omaggio al regista ungherese alla Fondazione Cini di Venezia

Gaál István, a sokszínű alkotó

A venecian Cini Alapítvány tisztelgése a művész előtt

La figura dell'ungherese István Gaál, rappresentante della cosiddetta *Új bullám*, una delle nuove ondate del cinema d'autore est-europeo esplose intorno alla metà degli anni Settanta, è multiforme poiché spazia dalla fotografia alla musica, dalla pittura alla storia dell'arte, dal design alla critica, ambiti nei quali si afferma testimoniando, in una carriera professionale riconosciuta a livello internazionale, un impegno d'artista completo unito ad un'alta sintesi tra raffinata attenzione formale e decisa riflessione storico-politica.

Dopo il diploma in regia all'Accademia cinematografica di Budapest e la specializzazione alla C.S.C di Roma nel triennio '59-'61, è tra i fondatori del centro di produzione sperimentale *Béla Balázs Stúdió* ed esordisce con *Sodrásban* (Nella corrente), sorta di manifesto politico e critico-sociale dei giovani di un'intera generazione; per poi firmare importanti lavori tra i quali, nell'omaggio che Venezia gli dedica in maggio al *Giorgione Movie d'essai* e alla Fondazione Cini, si segnalano lo stupendo *Magasiskola* (I falchi), il metaforico *Holt vidék* (Paesaggio morto), il preveggente *Cserepek* (Cocci), il crepuscolare *Legato della fine* degli anni Settanta e quell'*Orfeusz és Eurydike* (Orfeo ed Euridice) di quasi dieci anni dopo, al quale Gaál affida nuovamente e in maniera più programmatica, i propri interessi sulla plasticità tra le forme del cinema - l'estrema cura, con l'occhio acuto del vero amante della fotografia, per la composizione ed i cromatismi dell'inquadratura - e le forme della musica che troverà in *Gyökerek* (Radici), la biografia filmata di Béla Bartók realizzata per il sessantesimo anniversario della scomparsa, nel 1945, del compositore e pianista magiaro e in *Sonatina* (Sonata romana), le più recenti realizzazioni. Tra queste, il *Maestro*, in città per l'occasione, presenterà in anteprima il suo *Sonata romana*.

Fabrizio Borin

A magyar Gaál István alkotóművészete az úgynevezett Új hullám (nouvelle vague) vonulatába illeszkedik, ő is részese a hetvenes évek közepén a világ filmművészetébe berobbant kelet-európai művészfilmek korszakának. Sokszínű művész, mert tevékenysége a fotográfiától egészen a zenéig, a festészettől egészen a művészettörténetig, a formatervezésig és a kritikáig húzódik és, azt lehet mondani, hogy amibe belekóstol, abban sikeres, szakmai karrierje nemzetközi szinten is elismerést váltott ki. Nála megvalósul a művészi teljesség, a rá jellemző kifinomult formanyelv egy magasabb szintézisben egyesül a határozott történelmi-politikai megközelítéssel.

Miután lediplomázott rendező szakon a Budapesti Filmművészeti Akadémián, az 1956-1961 közötti három évben megszerezte a római C.S.C. szakmai képesítését is, valamint ott találjuk a kísérleti Balázs Béla Stúdió alapítói között. Ekkor debütál a *Sodrásban* című játékfilmmel. A film a fiatalok egy teljes generációjának politikai és társadalomkritikai manifesztuma lesz. Az elsőt további olyan fontos alkotások követik, melyek bemutatásával idén májusban az alkotó előtt tisztelgett a venecian Cini Alapítvány a *Giorgione Művész filmszínházban*. Ezek közül szeretnénk felhívni a figyelmet a *Magasiskola*, a metaforikus *Holt vidék*, a felkavaró *Cserepek*, vagy a hatvanas évek végén készült melankolikus hangulatú *Legato* című alkotásokra. Továbbá meg kell említenünk a majdnem tíz évvel később forgatott *Orfeusz és Eurydike* című filmet. Ebben a filmben Gaál újra, és talán még inkább programszerűen követi sajátos meggyőződését a filmkészítés formanyelvről – ez jellemzően a képi megformálásban, a kompozícióban, a színvilág alakításában és a vágásokban követett különös gondosságot jelenti – a filmben alkalmazott zenei formákról. A sajátos zenei megoldásairól jellegzetes alkotásként kell megemlítenünk a *Gyökerek* című filmet, mely nem más, mint Bartók Béla filmvásznonra vitt életrajza. Az alkotás tisztelgés a nagy magyar zeneszerző és zongoraművész előtt, 1945. évi halálának hatvanadik évfordulója alkalmából. A *Sonatina* című legkésőbbi Gaál alkotás szintén zenei témát dolgoz fel. Az alkotás bemutató előtti venecian vetítésével tiszteli meg a mester az őt ünneplő rendezvény szervezőit és közönségét.

Fabrizio Borin

Homage to István Gaál at the Cini Foundation in Venice From 9 May to 12 May, Venice paid homage to Hungarian director István Gaál with a retrospective of his film masterpieces at the Cini Foundation. Gaál is both a director of cinema d'essai and a multi-media artist inclined toward music and photography, which he blended with extraordinary creative success in his last Roman Sonata.